

Dědičná rychta

Idylická náves za první republiky. Rychta a hospoda Habigerů č.p. 1, na prostranství před vraty májka, na snímku níže obdobná májka právě padá.

Habigerův grund z boku. Patrný je vstup do krámků, který provozovali Habigrovi zároveň s hospodou. Pod nejvzdálenějším horním oknem je umístěná tabule s nápisem neznámého obsahu, pod stromem veřejná lavička.

Od počátku založení někdy ve třináctém století měl nejspíše Semanín vlastní rychtu. Rychtář byl zástupcem vrchnosti přímo v obci, v našem případě majitele litomyšlského panství. Úřad pochopitelně souvisel s majetkovými poměry – rychtář býval zpravidla nejbohatší člověk v obci a jeho majetek i úřad se dědil z otce na syna. Rychtářský stav též zavazoval uzavírat manželství mezi sobě rovnými, takže jednotlivé rychtářské rody z okolních vsí se vzájemně příbuzensky prolínaly.

Rychtář úřadoval na svém statku – byl totiž především sedlákem. Byl svobodný (nemusel robotovat), svého času jediný v obci. Musel však osobně zajišťovat plnění povinností obce vůči vrchnosti. Na různých poplatcích a

pokutách mívával profit, ale na druhou stranu zodpovídal za zajištění všech řádných i mimořádných povinností obce – např. roční dodávky určitého množství dřeva z obecního lesa na panský statek, medu do panské kuchyně, rekrutů v případě vojny, dokonce obec musela živit a udržovat koně pro válečné použití a další.

Rychta v Semaníně měla číslo popisné 1 (s číslováním se začínalo od nejvýznamnější budovy) a stála uprostřed návsi – v místě dnešního parčíku. Bývalý rychtářský statek po odsunu Němců, jako i jiné v obci, byl v neustálých poměrech často rabován, pustnul, až musel být v šedesátých letech zbourán. Na místě rychty byl vysázen v roce 1967 park, který je dnes nakonec důstojným zázemím návsi, které mnohé obce postrádají.

První zmínka o svobodné rychtě je z roku 1398. První dochované jméno rychtáře je z roku 1419 v tzv. litomyšlském urbáři, kdy si jistý „starý“ semanínský rychtář Ondřej vzal v Litomyšli „vdovu souseda Pecha“. V roce 1547 prohabsbursky horlivý litomyšlský hejtmán Šebestián z Šejnachu uvěznil semanínského rychtáře Jakuba za to, že jako český bratr svolil k úpravě a používání kostela pro bratrské bohoslužby. Rychtář po půl roce věznění zemřel a stal se tak jednou z prvních obětí rekatolizačního utužení poměrů. V roce 1557 je v litomyšlském urbáři k rychtě zapsané právo šenkovat. V roce 1559 koupil od rychtáře Mikuláše dědičnou rychtu Vanzl Frejl. Na zvonu semanínské zvonice je zvěčněn rychtář Jan Mašek s vročením 1609.

Soupis poddaných podle víry z roku 1651 uvádí rychtáře Matyse Praxe. Od této doby se na č.p. 1 traduje rychtářská rodina Kindlů až do roku 1841. Posledním rychtářem byl Anton Habiger v letech 1841 – 1849, který č.p. 1 koupil. Úřad svobodného rychtáře zanikl po revolučním roce 1848 s reformou celého státního zřízení, kdy vrchnostenskou správu nahradila tzv. okresní hejtmanství. Roku 1850 byl volen prvním starostou na dalších 10 let opět Anton Habiger. Byl též členem litomyšlské okresní rady. Do vzniku Československa se volilo již každé 3 roky: Johann Schmid č.p. 50, rolník; Anton Habiger č.p. 1, rolník; Wenzel Klimesch, č.p. 51, rolník; Wenzel Stangler, č.p. 95, rolník; Johann Löschinger č.p. 32, rolník; Johann Kaupa č.p. 53, rolník; Franz Trhal č.p. 52, rolník; Johann Schmid č.p. 35, rolník, jehož statek však 8. října 1905 vyhořel i s mnohými obecními dokumenty; Johann Maschek č.p. 2, rolník; Johann Kössler č.p. 56, rolník; po roce 1918 Johann Maschek č.p. 2, rolník; Stefan Habiger č.p. 1, rolník; Franz Hajek č.p. 75, rolník; v letech 1932 - 38 Franz Kindl, vedoucí filiálky Konsumu; v letech 1938-39 opět Stefan Habiger. Následující poslední starosta 1939 - 1945 Anton Kaupa z č.p. 161, železničář, nebyl zvolen, nýbrž jmenován.

Osudy semanínského rychtářského rodu zveřejnil potomek Hermann Habiger na stránkách semanínských krajanů: „Roku 1841 koupil můj pradědeček Anton Habiger od vdovy rychtáře Wenzla Kindla Barbary za 6000 zlatých semanínskou dědičnou rychtu s výměrou kolem 60 hektarů. Pocházel ze sousedního Rybníka a jeho pradědeček Thomas Habiger byl rychtářem v Helvíkově. Po zbourání původních roubených staveb si postavil z kamene a cihel obytnou i hospodářskou budovu. Výstavbu čtyřrohého dvoru ukončil v roce 1854 hostincem se sálem. Usedlost převzal jeho syn Bernhard Habiger, který ale brzy zemřel. Vdova Marie Terezie se 26.11. 1876 provdala za nejmladšího syna Habigerů Stefana, mého dědečka. Měli dvě děti: Stefana, mého otce a tetu Marii. Můj otec se oženil 6.2. 1907 s maminkou Aloisií Bierovou ze Zádulky. Bylo nás 7 sourozenců: Stefan, Hermann, Hermína, Gustav, Valtr a Aloisie. My bratři jsme museli ve 2. sv. válce narukovat. Zpět jsme se nakonec vrátili všichni. Rodiče se sestrami byly 29.6. 1945 s ostatními semanínskými Němci odsunuti....“

Takto výstavný statek v důsledku celospolečenských změn v šedesátých letech skončil. Byl srovnán se zemí a na jeho místě vznikl park. Zcela vpravo vykukuje statek č.p. 2 rodu Maschkových. Sdílel obdobný osud.

Prameny:

- 1) www.schirmdorf.de
- 2) Českořebovský zpravodaj č. 2 1988/09, článek Z minulosti Semanína, J. Růžička, M. Mikoleck
- 3) Litomyšl 1259-2009 město kultury a vzdělání, kapitola Litomyšl husitská a bratrská, Milan Skřivánek, 2009